

ЕЛІЗАВЕТА ВОСКОВНІЮК

ХРОНІКИ ЗАГУБЛЕНИХ ДУШ ШЛЯХ ДАВИДА

КСД

ЄЛІЗАВЕТА ВОСКОВНЮК

ХРОНІКИ
ЗАГУБЛЕНИХ ДУШ
ШЛЯХ ДАВИДА

КСД

ЄЛІЗАВЕТА ВОСКОВНЮК

ХРОНІКИ
ЗАГУБЛЕНИХ ДУШ
ШЛЯХ ДАВИДА

Роман

ХАРКІВ
2022 КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2022

ISBN 978-617-12-9557-5 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Дизайнер обкладинки *Маріанна Пацук*

Восковнюк Є.

В76 Хроніки загублених душ. Шлях Давида : роман / Єлізавета Восковнюк. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. — 304 с.

ISBN 978-617-12-9300-7

Карл Адлер пережив буремні часи. У Другу світову був офіцером, членом айнзацгрупи — очищував «звільнені землі» від «ворогів держави». Після поразки гітлерівської Німеччини гер Адлер залишився вірним своїм переконанням і своєму фіюеру.

Але навіть якщо правосуддя мовчить, життя завжди карає за скоєне. Маленький онук, названий на його честь Карлом, запевняє, що його справжнє ім'я — Давид. Він єврей, народжений у Берди-чеві, де дід розстрілював жінок і дітей. Хіба можливо, щоб душа когось із його жертв опинилася в тілі онука? Що це: шанс для родини спокутати гріхи? Чи розплата за те, чого не можна пробачити?

УДК 821.161.2

© Восковнюк Є. В., 2021

© Depositphotos.com / govorkov.photo, sk8.lgn.gmail.com, DigitalArtB, VitalikRadko, обкладинка, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2022

Передмова

На розі двох вулиць, де ховаються навіть тіні, а морок вкриває товстим шаром чорноти усі прилеглі будівлі, зустрілись якось дві заблудлі душі. Вони не знали одна одну — та хіба це важливо? Перед обличчям вічності усі стають друзями.

— Можеш розповісти якусь цікаву історію, аби згаяти час? — попросила одна душа, яка щойно розпрощалася з життям.

— Що саме ти хочеш почути? Я знаю безліч цікавих історій, — відповіла інша душа. — Я знаю історії, які розвіюють смуток; їх люблять діти й невиправні романтики. Знаю сороміцькі жарти, героїчні легенди та казки про всіляких чарівників. Банально, але багатьом до смаку.

— Ні, краще щось інше, від таких історій obsідають сумні спогади. Моя мама любила розповідати казки. Здається, це було мільйон років тому. Не хочу згадувати про неї — тільки не зараз...

— Розумію. Що ж, а як ти ставишся до історій про кохання? Хочеш залікувати своє розбите серце чимось гарячим і приємним? Як не крути, все ж найбільші у світі дурниці та найсміливіші вчинки ми робимо в ім'я кохання.

— Ні, — відповіла душа, — кохання більше не живе в мені. Я позбулася його назавжди й більше не хочу згадувати. Саме через кохання я опинилася тут.

— Гаразд! А як тобі історії про дружбу? Веселі витівки, гра в м'яч, будиночок на дереві, усе, що можна прочитати в дитячих книжках. Хто б не хотів повернутися у своє дитинство?

— Та ні, такі історії нагадують мені про родину, яку я вже ніколи не побачу. Про братів і сестер, старих друзів і знайомих. Як там вони без мене? Щасливі чи сумують? Чи пам'ятають мене?

— Що ж, бачу: тут складний випадок, але і я не простак. Маю одну історію, яка сподобається навіть тобі. Вона об'єднує усе найкраще, що є в людському житті: пригоди, любов, довіру, але також гірку втрату і краплинку відчаю, куди ж без них. Ця історія про таку саму душу, як ми з тобою, яка заблукала, але змогла знайти світло.

— О, так, те що треба. Дуже цікаво, не зупиняйся. Ми маємо обмаль часу.

— Не переймайся. Встигнемо!

Спершись на огорожу міської лікарні, дві душі захоплено спілкувалися. Зараз у них більше спільного, ніж було за життя. А те, що їх відрізняло, уже не здавалося таким важливим. Ані простір, ані час більше на мали жодного значення. Разом із цим зникли усі упередження, розчарування та тиск суспільства, зробивши душі знову вільними, як було задумано на самому початку.

Якби хтось визирнув із вікна прилеглої лікарні, то, без сумніву, помітив би дивні тіні, які вирости в темряві ночі. Та, на жаль, усім було байдуже. В живих занадто багато важливих справ, щоб прислухатися і придивлятися до химерної порожньої вулиці. Тож єдиним свідком цієї розмови був самотній ліхтар, який час від часу миготів, ніби нагадуючи про свою присутність і бажаючи бодай якимось долучитися до розмови. Однак йому було дозволено лише мовчки спостерігати.

Частина 1

1

Була весна 1980 року. У маленькому містечку неподалік Мюнхена подружжя Кауфманів з нетерпінням чекало появи свого первістка. Їхній союз — саме це слово тут найдоречніше — тривав майже 10 років. За цей час фрау та гера Кауфманів не спіткали ані великі потрясіння, ані фантастичне щастя. Однак обох це цілком влаштувало. Єдине, чого їм не вистачало для остаточного формування загальноприйнятої картинки щасливого подружжя, — це нащадки. Саме цією темою часто спекулювали «доброзичливі» сусідки, намагаючись боляче вколоти фрау Кауфман. На їхню думку, жінка не є повноцінною, аж поки не почне приносити в дім дітей. Бо це, бач, її велика місія і призначення. Все інше, як-от характер, врода, освіта, не має жодного значення.

Клеймо суспільного осуду важким тягарем лягло на плечі фрау Кауфман, тому вона видихнула з полегшенням, дізнавшись про свою вагітність. «Більше ніхто не зможе задоволено посміхатися, розпитуючи про те, чому в мене досі немає дітей», — думала жінка, і це давало їй сили пережити всі труднощі, пов'язані з вагітністю.

Белінда Кауфман, у дівочтві Адлер, мала великі амбіції, однак не могла похизуватися нічим, окрім своєї вроди, та й та вже почала в'янути. Ця 38-річна жінка колись була справжньою красунею. Біляве волосся, що спадало на плечі акуратними кучерями, й прозорі, майже скляні очі робили її об'єктом бажання десятків найкращих кавалерів. Та усі вони зникали, ледь встигнувши поспілкуватися з Беліндою. Адже вона не вирізнялася кмітливістю та вмінням підтримувати вишукані розмови. Звісно, таким вродливим дівчатам пробачали й більші гріхи, ніж обмеженість поглядів. Однак молода фрау Кауфман, до всіх своїх «талантів», мала просто жахливий характер. Розбещена, нетерпляча, вона була здатна одним словом відбити у парубка будь-яку охоту навіть підходити до неї. Усіх вона вважала не вартими своєї уваги та чекала на принца.

Ти можеш подумати, що гер Кауфман став втіленням усіх ідеалів прекрасної Белінди. Та мушу розчарувати, це не так. Даче Кауфман уособлював усе те, що Белінда ненавиділа найдужче. Непримітний і сором'язливий, він легко губився в натовпі. Часто затинався, коли хвилювався, й намагався завжди триматися осторонь.

Протягом усього дитинства з нього знущалися однолітки, та юний гер Кауфман ніколи не давав їм відсічі. Його девіз: «Бійкою справи не вирішиш». Однак це лише маска, що приховує боягузтво. Насправді він понад усе боявся програти. Саме тому Даче Кауфман не мав жодного шансу коли-небудь стати успішним і одружитися з такою дівчиною, як Белінда.

Долю двох молодих людей вирішив випадок. Розлякавши всіх своїх кавалерів, Белінда залишилася самотньою 28-річною дівчиною без особливих чеснот і статків. Пристойні кавалери її віку давно були одружені, а молодші й чути не хотіли про цю «злющу мегеру», як усі її називали. Тому єдиним варіантом для дівчини було шукати майбутнього чоловіка серед вдівців або розлучених чоловіків, що не надто її приваблювало.

Гер Кауфман у той час був молодим і нежонатим чиновником, що приїхав до містечка і отримав роботу в місцевому банку. Він нікого не знав і був самотнім. Ані значних статків, ані вроди йому не вистачало, щоб бодай зацікавити когось своєю несподіваною появою. Та Белінда вхопилася за свій шанс, який міг стати для неї останнім.

Весілля відбулося лише за два місяці після їхнього знайомства і з легкої руки батька дівчини — Карла Адлера. Саме він зіграв ключову роль у тому, якою стала Белінда. А згодом не менший вплив він матиме й на життя свого онука. Та повернімося краще до початку цієї дивовижної історії.

2

— Даче, *Scheiße*¹, де ти?! — кричала фрау Кауфман погодного недільного ранку.

У неї щойно почалися перейми. Не в змозі більше терпіти біль, фрау Кауфман верещала на весь будинок так, що навіть сусіди виглядали зі своїх вікон, але не ризикували переступити поріг її будинку.

— Уже біжу! — почувся задиханий голос її чоловіка.

Він носився будинком, наче переляканий олень, так і не розуміючи, що саме мусить робити. Його руки тремтіли, а уста посиніли. Складалося враження, ніби це він зараз народжує.

— Їдьмо в лікарню, бо сам прийматимеш пологи, *Mistkerl*².

Від такої перспективи Даче мало не зомлів. Він найдужче боявся крові. Навіть одна крапля здатна була налякати його до смерті. Тому в дитинстві він віддавав перевагу спокійним іграм, щоб ненароком не ушкодити собі щось. Звісно, усі кепкували з цього, і це ще більше вплинуло на відлюдькуватість Даче й сприяло розвитку різних фобій.

Під нестерпні крики фрау Кауфман та її грубу лайку, на яку зважився б далеко не кожен чоловік того часу, подружжя потрапило до лікарні. Цікаво, що, коли Белінда хотіла видаватися янголом, усі її грубощі й триповерхові матюки кудись зникали. Жінка вмить перетворювалася на елегантну пані блакитної крові. Ніхто й подумати не міг, що її прекрасний ротик може видавати такі слова.

Хлопчик народився за 5 годин, мав вагу вагою 3350 г. Белінда назвала сина Карлом, на честь свого батька.

Ось так і з'явився на світ герой цієї історії — Карл Кауфман. Та це не єдине його ім'я. Прийде час, і ти все дізнаєшся. А тим часом я розкажу, як почувається породілля.

У маленькій палаті місцевої лікарні новоспечена мати тримала на руках свого сина. Вона робила це вперше. Трішки незграбно, з ледь помітним острахом нашкодити йому. Маленький Карл присмоктався до повних молока маминих грудей і солодко посапував. На нього чекав увесь світ і всі небезпеки, які можуть спіткати хлопчика на вулицях провінційного міста. Та зараз, ховаючись у маминих обіймах, із повним животиком смачного молочка, він мирно спав.

У багатьох людей ця картина викликала б усмішку та щонайприємніші емоції, однак Белінда почувалася розлюченою. Вона нарікала на те, що змушена була пережити нестерпні страждання, щоб вичавити із себе цей «трикілограмовий гарбуз». Її зовсім не лякав той факт, що, тримаючи на руках власного сина, вона не відчувала любові. Та й що взагалі вона може знати про любов? За все своє життя Белінді так і не вдалося пізнати її.

Однак фрау Кауфман була переконана в тому, що її син особливий (як і більшість мам). Що він досягне усього того, чого не вдалося досягнути їй. Отримає у спадок неперевершену вроду, укладе вигідний шлюб із багатою нареченою і стане поважною особою в суспільстві. З ним радитимуться, до його думки прислухатимуться. Перехожі будуть вітатися з ним радісними покличками,

— *Guten Tag*³, гер Кауфман!

— Раді вас бачити, гер Кауфман!

А вона, Белінда, буде йти поруч із ним з високо піднятою головою, і всі заздритимуть. Адже лише неймовірна жінка могла народити такого чудового сина.

Від цих думок на обличчі фрау Кауфман з'явився рожевий рум'янець і широка усмішка. Вона геть забула про муки пологів, які нещодавно пережила. Їй не терпілося побачити втілення своєї мрії. «І чому ж діти так повільно ростуть?» — нарікала подумки Белінда.

Кожна жінка, народжуючи дитя, мріє про щось схоже. Така вже людська натура. І немає нічого поганого в тому, щоб намагатися ідеалізувати свою дитину, наділяючи її всілякими чеснотами. Та рано чи пізно маля виросте. Саме з цього починаються усі найбільші людські трагедії.

Даче Кауфман сидів на стільці біля ліжка дружини й намагався розчинитися у повітрі. Він аж ніяк не хотів дратувати її, тому вдавав, ніби його не існує. Цим він займався майже все їхнє подружнє життя. Однак, на відміну від Белінди, чоловік відчув щось нове, у чому боявся собі зізнатися. Маленький, загорнутий у пелюшки хлопчик був зовсім поруч. І вперше у своєму житті гер Кауфман визнав: він створив справжнє диво. Та, на жаль, попри добре серце й щирі почуття до свого сина, гер Кауфман абсолютно не годився на роль батька для хлопчика. Він не міг навчити його ані рибалити, ані спілкуватися з дівчатками. А що найголовніше, гер Кауфман не був здатен його

захистити. Тому він подумки благав Всевишнього, щоб хлопчик не був схожим на нього. Щоб він успадкував сильний і вольовий характер мами, який значно більше личить чоловікові, аніж жінці. Страх, що заповонив усі його думки, обірвала фрау Кауфман.

— Ти подзвонив моєму батькові? — грубо запитала вона.

— Так, він скоро буде, — коротко відповів Даче.

— Чудово, а то від тебе жодної користі, *Scheiße*.

Невдовзі двері до лікарняної палати прочинилися і увійшов Карл Адлер, батько Белінди. Статний і вишуканий чоловік, за яким тягнувся шлейф дорогого одеколону й влади.

— Як ти? — лагідно промовив він, поклавши свою холодну долоню на лоб дочки.

— Добре, батьку.

— Ну, показуй мені онука, — з нетерпінням промовив новоспечений дід.

Белінда підійняла край пелюшки, який затуляв обличчя хлопчика. Воно було червоного кольору, наче буряк, трішки зморщене, а очі здавалися двома тоненькими щілинками.

— Я вже й забув, які на вигляд новонароджені діти. Сподіваюся, що вродою він вдасться у наш рід, — і гер Адлер хижо зиркнув на свого зятя, — та й усім іншим теж, — додав наприкінці.

— Звісно, батьку, — улесливо відповіла Белінда, — а як може бути інакше? Він буде копією свого діда.

— Дай Боже, дочко! Дай Боже.

Коли перші хвилини знайомства минули, Карл Адлер вирішив потримати онука на руках. Белінда без жодних вагань передала клунок із маленьким хлопчиком у руки батька — великі, волохаті й жилисті. Малий миттєво заплакав, ніби відчуваючи щось лихе. Немовлята надзвичайно тонко сприймають усі сигнали, які випромінює людське тіло. І новонароджений Карл знав: від його діда не варто чекати нічого доброго.

— Чому він верещить? — знервовано поцікавився гер Адлер.

Крик немовляти порушував усю ідилію цього моменту. Не так чоловік уявляв собі знайомство з онуком. А він дуже не любив, коли щось ішло не за планом.

— Не знаю, може, голодний, — розгублено відповіла Белінда, вперше згораючи від сорому за свого сина. Це почуття теж було для неї

новим.

— Візьми, — батько віддав немовля, — зроби із ним щось, нехай замовкне. Не вистачало ще, щоб онука Карла Адлера назвали розмазнею. Будь мужиком! — звернувся він до немовляти, яке навряд чи знало, що то означає.

Фрау Кауфман з усіх сил намагалася заспокоїти сина, який аж почервонів від крику, та хлопчик, як на зло, не припиняв плакати. Він просто заливався слізьми й уже почав битися в судомах.

— Гаразд, я маю важливіші справи, ніж витирати дитячі шмарклі, для цього у нього є ти, — холодно заявив Карл Адлер і вийшов з палати.

Маленький хлопчик припинив плакати. Він знову поринув у яскраві сновидіння, які бачать лише немовлята. А мама пригортала його до своїх повних молока теплих грудей. Жінку зовсім не радувала думка, що тепер їй справді доведеться витирати лайно за дитиною. До цього вона навіть не задумувалася про такі неприємні аспекти виховання.

Мало хто знає, що, коли Карл Адлер покинув палату доньки, він теж думав про немовля. У своїй свідомості він малював портрет білявого хлопчика з блакитними очима, який здатен перемогти будь-якого, навіть удвічі сильнішого юнака. Дужий, витривалий, гордий за свою батьківщину і справжній німець. Він буде втіленням нового покоління гідних людей та покаже всім: Німеччина відроджується.

Чоловік стиснув кулак так сильно, що залишив криваві відбитки нігтів на своїй долоні. Та Карл Адлер навіть не відчув цього, він звик до болю. Можна сказати, він навіть любив біль.

— Я зроблю усе, щоб мій онук виріс справжнім німцем, — ледь чутно пробурмотів він собі під ніс і, мало не збивши з ніг симпатичну медсестру, швидким кроком попрямував геть.

Забігаючи наперед, скажу, що він таки дотримається обіцянки. У свій особливий і схиблений спосіб Карл Адлер намагатиметься зліпити з хлопчика того, ким він хотів би його бачити. Чи вдасться йому, чи ні — це уже геть інше питання.

Ось так і з'явився на світ маленький Карл Кауфман, який ще не встиг надихатися свіжим повітрям, а вже мав готовий план на життя. Кожен із його рідних бажав для хлопчика свого. Як йому вдасться відповідати таким різним очікуванням мами, батька й дідуся? Та й узагалі, як дітям вдасться справджувати бодай чиїсь сподівання?

Цього йому ще доведеться навчитися. Ну а зараз — сон. Немовлята
мусять багато спати.

1 Лайно (нім.). — Тут і далі прим. авт.

2 Мудак (нім.).

3 Добрий день (нім.).

3

За кілька днів син і мама повернулися додому. Дід підготував для онука велику і світлу кімнату на другому поверсі їхнього скромного будинку. Правду кажучи, це була найкраща кімната в усьому будинку. Велике панорамне вікно виходило в сад. Зранку через нього потрапляли яскраві промені сонця, які зайчиками відбивалися на білосніжній стелі. Видовище саме для малечі.

— Ось так, — промовив Карл Адлер, поправляючи ковдру на ліжечку онука, — ти отримаєш усе найкраще. Виростеш гідним чоловіком, таким, як твій дід.

І дорослі вийшли, залишивши маленького хлопчика на самоті у його нових володіннях. Малюк заплющував і розплющував очі, щоразу дивуючись яскравому світлу й чудернацькому оформленню кімнати. Прості лінії, холодні кольори. Навіть власні рожеві пальчики, міцно стиснуті в кулак, дарували йому невідомі досі відчуття — реальності й життя. Він поринав у солодку дрімоту, а коли прокидався, усе здавалося інакшим. Ніби він мандрував багатьма різними світами, які увесь час змінювалися, не залишаючи можливості звикнути до того чи іншого виміру. Світ рухався швидко, і Карл потрапив у самісінький його вир, від чого в голові приємно паморочилося, а у шлунку жили метелики.

Усі свої заощадження щасливий дід спустив на онука. Він придбав найкрасивіше дитяче ліжечко. А ще цілу гору іграшок, пелюшок та одягу найвищої якості. Чоловік не шкодував для свого онука абсолютно нічого, чим розпалив заздрість Белінди. «Батько ніколи мене так не балував», — скаржилася вона. Карл Адлер літав від щастя і готовий був вкласти усі сили у виховання нащадка. Він вірив, що зможе залишити свій слід в історії та мати гідне продовження.

Будинок сімейства стояв у дальньому кінці вулиці. Під вікнами бував пишний садок, який Белінда доглядала власноруч, це була її пристрасть. Увесь свій вільний час жінка присвячувала саме квітам, бо тільки вони могли мовчки вислуховувати всі її скарги. Квіти росли ідеальними, витонченими й правильними. Згодом садок стане улюбленим місцем маленького хлопчика, що підростає в будинку. Він ховатиметься за високими трояндовими кущами від свого діда

й лежатиме горілиць на зеленій траві, намагаючись пізнати суть цього заплутаного світу.

Перші кілька тижнів після народження Карла були для родини найважчими. Немовля увесь час плакало, а Белінда не знала, що робити. Вона ходила втомлена, із синцями під очима, і просто валилася з ніг. Даче проводив увесь день на роботі, з чого дуже радів, адже він міг відпочити від дитячого плачу. Ну а дід звинувачував доньку в тому, що вона не може заспокоїти власне дитя, ніби бути мамою так просто.

Згодом стало трішки краще і всі зітхнули з полегшенням. Здавалося, що життя не обіцяє більше жодних сюрпризів. Але сталося не так, як гадалося.

Новонароджений Карл був не звичайним немовлям, і це важко було не помітити. Усе почалося з панічного страху темряви. Щойно в кімнаті вимикали світло, хлопчик починав люто кричати. Не допомагало нічого. Він затихав тільки тоді, коли хтось вмикав лампу.

— Ти робиш із мого онука слабака! — заявляв Карл Адлер. — Він мусить боротися зі своїми страхами. Якщо ми зараз дамо слабину, то хлопець виросте *schwach*⁴.

— Так, батьку, — погоджувалася Белінда і вимикала світло. Крик не стихав аж до ранку.

Від народження з хлопчиком постійно відбувалося щось дуже дивне. Всупереч теоріям науковців, лікарів, психологів та інших суперкваліфікованих спеціалістів, це немовля боялося темряви. І якщо Белінда й Карл Кауфмани відстоювали поширену щодо дітей позицію — «переплаче і замовкне», то Даче не міг із цим змиритися. Коли усі засинали, він пробирався в кімнату сина й тихенько вмикав лампу. Йому було шкода свого хлопчика, а ще він дуже хотів спати. На щастя, кімната Карла Адлера була на першому поверсі будинку, тому він нічого не бачив. Чоловік свято вірив у те, що його суворі методи виховання діють і хлопчик бореться зі страхом темряви. Невдовзі, за прогнозами діда, він мав перетворитися на мужнього червонощогого здорованя.

Однак коли маленький Карл трішки підріс і навчився ходити, почали з'являтися інші дивацтва в його поведінці. Хлопчик крав хліб і ховав його по всьому будинку. Белінда знаходила засохлі шматки у шафі з одягом, своїх черевиках і навіть під подушкою.

— Навіщо ти це робиш? — запитувала мама в сина, який ще не здатен був їй відповісти. — Хіба ти голодний? Припини, зараз же!

Та хлопчик продовжував. Белінді навіть довелося ховати їжу від власного сина, щоб та не опинилася в її білизні. Однак безрезультатно. З усіх смаколиків на столі родини саме хліб був для маленького Карла головним. Він вдихав його аромат, розминав м'якуш між своїми пухкими пальчиками і заштовхував великі шматки до рота. А далі визбирував усі найдрібніші крихти, що залишилися на столі й підлозі, так, ніби це остання їжа в його житті. Батьки помилково плутали це дивацтво зі скупістю чи ненажерливістю. Вони не могли розгледіти природу такої поведінки. Та й хто б зміг?..

Невдовзі усім стало очевидно, що щось тут не те. Малий геть не такий, як інші діти. У міру того як він ріс, з'являлися нові дивацтва. І врешті одного дня Карл відмовився звертатися до батьків «мамо» й «тату», натомість він уперто називав їх «фрау» й «гер». Жодні вмовляння чи погрози не діяли. Хлопчик залишався непохитним. Коли Белінда спробувала з'ясувати, чому син так поводить, той випалив, що його справжні батьки живуть далеко. Для жінки це стало шоком. Вона аж ніяк не сподівалася почути таке. Далі ще гірше. Дитина постійно вигадувала нові й нові деталі та не соромилася розповідати усім про свою «першу родину». Невдовзі нерви в Белінди здали й вона зацідила ляпаса своєму сину. Вперше, але не востаннє. Тоді щось у ній перевернулося. Не такою мамою вона хотіла стати. Усі мрії та сподівання про щасливу родину розтанули, наче сніг. Новоспечена матір не була готова до суворої реальності й намагалася знайти бодай якийсь спосіб упоратися з цим.

Белінда Кауфман стала жорстокою до власного сина. Покарання, стусани й безперервна лайка перетворилися на буденну річ. Даче не міг за цим спостерігати, тому вперше вирішив порушити правило своєї мовчанки й втрутитися.

— Годі, Беліндо, — вигукнув одного разу Даче, — він ще маленький!

— Ти вирішив, що знаєш краще, як мені виховувати сина?!

— Ні, я тільки...

— Закрий свого рота, *Scheiße*, і не втручайся.

— Гарзд, — тихо погодився Даче і продовжив читати ранкову газету.

Гер Кауфман залишив сина під опікою дружини. Усе ж таки вона мати й знає краще, як виховувати дітей. І хоч Белінда була далеко не ідеальною матір'ю, однак вона справді хотіла нею стати. Що ж стосується Даче, то через низьку самооцінку і власні комплекси він свято вірив у те, що абсолютно не годиться на роль батька, а тому не бачив сенсу навіть старатися.

Саме із цього почалися усі нещастя Карла, які з кожним роком ставали дедалі гіршими. Він занадто відрізнявся від інших дітей. Люди відчували це на якомусь підсвідомому рівні. В манері говорити та ходити, думати та слідкувати за діями інших було щось таке, що лякало. Сусіди перешіптувалися, коли мама приводила хлопчика до церкви. А Карл Адлер лютував, але не покидав надії перевиховати онука. Він вважав, що то даються ознаки кепські гени батька і що «твердою рукою» можна виправити будь-які помилки природи. Який він був наївний!

Коли Карлові виповнилося 3 роки, хлопчик заявив усім, що його звати Давид і він єврей. У ті часи в Німеччині з таким не жартували. Нацизм хоч і був знищений, однак його руйнівна сила встигнула залишити міцний слід у свідомості багатьох поколінь. Цієї зарази швидко не вдасться позбутися. Тому про євреїв говорили пошепки, а здебільшого взагалі намагалися ігнорувати їхнє існування. Ніби ніколи не було Голокосту, а німці завжди залишалися миролюбною нацією. Німеччина була розділеною, приниженою і покараною. Старі рани ще кровоточили, тому на них дуже не натискали. Мине дуже багато років, аж поки німці зможуть по-справжньому визнати свої злочини, покаяться й попросити пробачення у всього світу.

У тому й полягала трагічність ситуації. Трирічний хлопчик із білявим волоссям і блакитними очима заявляє, що він єврей. Висновок впливає лише один: це провина батьків. «Мабуть, вони добре познущалися з дитини, що вона почала вважати себе євреєм». Так думали геть усі мешканці невеличкого містечка, де чутки розлітаються швидше, ніж повітря. Родина Кауфманів стала місцевим посміховиськом.

— Я заведу його до лікаря, — заявила фрау Кауфман. — Мабуть, у нього не все добре з головою.

— Не смій! — заперечив Карл Адлер. — Я не хочу, щоб усі вважали його божевільним.

— Але й так вважають. Гірше не буде, — вперлася Белінда.

— Не вигадуй. Хлопцеві просто потрібна міцна рука. У нього гарна фантазія. Треба показати онукові, що брехати не можна. Я сам цим займаюся.

І він справді з неабияким завзяттям взявся за виховання онука. З цього часу і багато років по тому Карл Адлер одноосібно вирішував, що добре, а що погано для маленького хлопчика. Ніхто не міг позбавити його права володіти життям онука, абсолютно ніхто.

[4](#) Слабак (нім.).

Іронія долі, але дідусь хлопчика, який вважав себе євреєм, люто ненавидів цей народ. У роки Другої світової війни він входив до складу айнзацгрупи, що мала на меті знищити якомога більше ворогів Гітлера, а особливо євреїв. Айнзацгрупи працювали на окупованих територіях і мали надзвичайно широке коло повноважень. Вони проводили зачистку «агітаторів та інших незгодних», фактично це означало знищення тисяч людей — чоловіків, жінок і дітей. Карл Адлер не боявся дивитися в очі своїм жертвам. Для нього це була рутинна, звичайна робота, яку він виконував щодня. Він не вважав це вбивством, адже, на його думку, євреї — не люди. Акції айнзацгрупи були для нього звичайною дезінфекцією, яка необхідна, щоб позбутися шкідників. «Ніхто ж не сумує за тарганами на своїй кухні», — любив повторювати чоловік.

Поширеною була також думка, що євреї володіють якимись надлюдськими здібностями. Вони можуть втертися в довіру до будь-кого, а згодом використовувати цю людину у власних цілях — і Карл Адлер мав нагоду переконатися в цьому. Тому німців, які більш прихильно ставилися до євреїв, спочатку навіть жаліли. «Вони такі беззахисні, вірять цим брехунам. Шкода їх». Однак одразу за цим йшла безжальна боротьба з інакодумцями. Всіх, у кого ще залишався здоровий глузд, переконували в тому, що євреї — це зараза. Лише позбувшись їх, світ зможе відновитися і йти у світле майбутнє. Тому бути членом загону СС вважалося найвищою честю для чоловіка. Туди йшли найдостойніші представники свого народу і всі інші, хто хотів влади й відчуття власної винятковості.

Карл Адлер обожнював цю роботу. Він часто робив фотографії та відправляв на згадку своїй родині, як і більшість його товаришів. Батьки чоловіка хизувалися перед сусідами світлинами з усміхненим сином та кількома обшарпаними євреями, що лежали біля його ніг. «Ось який у нас син», — повторювала мама. «Справжній німець», — пишався тато. За важку і відважну службу батьки зробили синові унікальний подарунок — золотий портсигар з іменним гравіюванням. Дуже дорога річ, яку міг дозволити собі не кожен офіцер, не те що солдат. Тому для Карла Адлера він був своєрідним талісманом, із яким

чоловік ніколи не розлучався і яким не соромився хизуватися перед іншими. Цей портсигар він сподівався колись передати синові як символ свого подвигу та всього німецького народу. Однак, на превеликий жаль, у Карла Адлера народилася дочка, а сам портсигар загубився в буремні роки Другої світової, так і не ставши для чоловіка щасливим талісманом.

Роботи для гера Адлера у той час було справді багато, адже за десятиліття безконтрольності популяція євреїв неабияк зросла. Йому доводилося працювати не покладаючи рук. На допомогу приходили добровольці з місцевого населення, які рили могили та закопували тіла. Згодом німецька влада приступила до будівництва спеціалізованих таборів, і Карл Адлер повернувся додому, так і не ставши командиром. Він був лише пішаком, якому не судилося дістатися верхівки влади, і саме це згодом урятувало йому життя. Коли усіх керівників нацистського режиму засудили до смерті, він вийшов сухим із води й unikнув покарання.

Однак Карл Адлер до кінця залишився вірним своїм ідеалам і ніколи не сходив з цього шляху.

Ось таким був дідусь нашого маленького героя. Розчарований поразкою, але не скорений, він продовжував нести свою «місію», яка нікому, окрім нього, уже не була потрібна. Та від цього вона не стала для чоловіка менш важливою.

— Я тобі розповідав про те, хто такі євреї, хлопче? — звернувся Карл Адлер до свого онука, який бавився дерев'яними кубиками на колючому килимі у вітальні.

— Ні, — спокійно відповів хлопчик.

— Це брудні шахраї й лихварі. Вони крадуть, обманюють чесних людей і наживаються на їхньому нещасті. Це народ, який не заслуговує жити на цій Землі. Розумієш?

— Ні, — повторив він.

— Ти ще малий. Коли підростеш, зрозумієш. Але повір: бути євреєм — це найгірше, що може статися з людиною.

— Моя мама і батько — євреї, — спокійно додав малий.

— Твої батьки — німці! — знервовано повторив дід. — Припни язика. Ти теж німець. Щоб я більше не чув від тебе цієї нісенітниці!

Лють поглинула Карла Адлера, і він ледь стримувався, аби не накинутися на власного трирічного онука з кулаками. Навіть

у найгірших нічних кошмарах чоловік не міг уявити, що хтось із його родини буде вважати себе брудним євреєм. Ні, краще померти.

Хлопчик помітив це, але не збирався здаватися. Він був абсолютно переконаний у тому, що дід щось плутає. Адже його мама і тато точно були євреями. Як же їх звали? Він напружився, але не зміг пригадати. Для маленького хлопчика слово «єврей» не було лайкою. Він ніяк не міг зрозуміти, чому одні люди кращі за інших. Він хотів, щоб йому пояснили, та для Карла Адлера це твердження не вимагало ніяких додаткових аргументів.

— Ну то що, закріпимо інформацію? Як тебе звати? — запитав дід.

— Давид, — вперто відповів хлопчик.

— Ах, Давид? Ну що ж, — вигукнув він з люттю, — тоді відправляйся туди, де тобі місце. Подивимося, чи ти хотітимеш бути євреєм.

Він схопив власного онука й закинув до підвалу. Там було брудно, холодно і темно. Коли двері зачинилися, маленький хлопчик залишився сам. Перші кілька хвилин він не міг поворухнутися. Просто закляк посеред цілковитої темряви й тиші, які його огортали. Трирічний Карл Кауфман чув кожен удар свого серця, кожен подих. Уважно прислухався до тиші, і йому здалося, ніби позаду хтось є. Якесь страшне чудовисько чекає нагоди, аби виринути з темряви й пошматувати його. Тому він намагався затримати подих і не рухатися. «Можливо, тоді чудовиську стане нецікаво і воно піде шукати нову жертву», — сподівався хлопчик.

Та минуло трохи часу і Карл знову ожив. Він спробував дістатися виходу й не знав, у який бік йому прямувати. Хлопчик просувався вперед, назустріч темряві. За кілька кроків він перечепився об сходинку й голосно впав, боляче забивши коліна. Однак невдовзі піднявся й рушив далі. За кілька метрів він намацав рукою холодні металеві двері. З усієї сили, яка тільки є у маленького хлопчика, він штовхав, бив і грюкав. Та відповіді не було, лише глуха тиша.

Його охопила паніка і відчай. Карл Кауфман заплакав. Він дуже хотів вибратися на свободу і не розумів, чому мусить сидіти у холодному підвалі лише за те, що є євреєм. Як багато він тоді не знав про цей світ!

Виснажений, змучений і наляканий, хлопчик знепритомнів. Лише на кілька хвилин, але вони здалися йому вічністю. За цей час він встигнув

прожити ціле життя, а може, і не одне.

Коли Карл розплющив очі, то помітив, що перебуває у великому темному приміщенні. Окрім нього, там десятки інших чоловіків. За кілька секунд прийшло усвідомлення того, що він геть голий. А далі — плач і жалісний лемент. Усі штовхалися, дряпалися на стіни й намагалися знайти вихід. Карл ніяк не міг зрозуміти, що відбувається, де він і хто всі ці люди. Паніка, страх і смерть просто літали в повітрі. Він не міг більше опиратися цьому. За секунду сталося щось страшне. Люди заревли, наче дикі звірі. Натовп перетворився на суцільний клубок рук, ніг, голів. Карл Кауфман почав задихатися. У легенях жахливо пекло. Кожен подих вимагав надлюдських зусиль. Він впав навколішки, схопившись за горло. Далі крок за кроком підступало приємне полегшення. Біль затухав, доки не зник. Настала чорнота.

Хлопчик розплющив очі й побачив стурбоване обличчя Белінди. Напевно, хтось забрав його з підвалу, доки він залишався непритомний. Як довго він там пробув — годину, день? Карл не знав точно. Здавалося, ніби цілу вічність.

— Ти як? — запитала жінка. — Все добре? Живий?

Усе, що міг зробити хлопчик, — це кивнути у відповідь.

— Звісно! — пролунав голос Карла Адлера з-за спини фрау Кауфман. — Що з ним станеться? Можливо, так він зрозуміє, що брехати погано. Деякі діти не схильні до навчання, але дисципліна допоможе їм стати розумнішими. Ще не таких перевиховували. Потрібно просто підібрати відповідний метод.

Після цього випадку хлопчик не розмовляв два тижні. Він заплющував очі й бачив темряву, тому погано спав. За кілька днів почалися проблеми з диханням. Фрау Кауфман покликала лікаря, і той діагностував астму. Карлу прописали цілий список дорогих ліків, що неймовірно обтяжили скромний бюджет родини Кауфман. Дід більше не замикав онука у підвалі. Занадто коштовні наслідки. Та це не означало, що він змирився і не намагався перевиховати малого. Було ще стільки різних способів, які він міг застосувати у «виховних цілях».

У міру того як зростало розчарування діда у власному онукові, зникав і інтерес до нього. З красивої та світлої кімнати хлопчика переселили до невеличкої комірчини на останньому, третьому поверсі будинку, фактично під дахом. Там було волого, холодно й незатишно,

однак великим плюсом нової кімнати стало усамітнення. Все рідше батьки й дід навідувалися до Карла. Хлопчик міг з головою поринути у свої фантазії й забути про існування зовнішнього світу.

Карл, який вважав себе євреєм, так і не зміг збагнути, чому з ним трапляються нещастя. Він ще більше упевнився в тому, що це якась помилка, що він потрапив до чужої родини й невдовзі з'явиться його справжня мати, щоб забрати синочка додому.

5

Фрау Кауфман, людина, яка «глибоко» вірить у Бога, вирішила, що має справу зі злими духами. А що ще могло статися з маленьким хлопчиком? Тільки нечистий поплутав. Вона була лютеранкою, приходила на служіння в церкві не лише на великі свята, а й кожної неділі. Мабуть, так вона намагалася компенсувати інші свої вади, особливо непристойні нічні фантазії з пастором, про які не могла нікому зізнатися. Тому в будь-яких нещастях жінка шукала вплив вищих сил. Цю її набожність усіляко заохочував і сам пастор, який давно бажав більшого, але не міг собі у цьому зізнатися.

— Пасторе, — говорила Белінда під час усамітнених зустрічей зі своїм наставником, — з моїм сином коїться щось страшне. Він одержимий. Злий дух штовхає його на погані вчинки. Він лякає усіх довкола, навіть розмовляє невідомою мовою. Мені дуже страшно.

— Сестро, тут допоможе лише Бог. Приведи його у недільну школу, нехай навчиться заповідей та пізнає Боже милосердя. А ще...

— Що? Я готова на все...

— Знаю, сестро (він подумки облизнувся), приводь сина на служіння кожної неділі. Нехай знайомиться з нашою молоддю й бере участь у житті Церкви. Дасть Бог, і все минеться.

— О, врятуй нас, Всевишній!

— Молімося, сестро. Молімося.

І обоє почали читати псалми. Їхній шепіт бринів серед холодних стін церкви, відбиваючись від стелі й гублячись поза великими дерев'яними дверима на вході.

За три тижні фрау Кауфман повела свого сина на перше заняття у недільній школі. Там хлопчикові довелося слухати багато незрозумілих текстів, які здавалися складними навіть дорослим. А ще — повторювати молитви та чекати сходження благодаті, яка чомусь забарилася в дорозі. Інші діти не сприймали нового товариша й відмовлялися сидіти поруч та навіть розмовляти з Карлом. Хлопчик пробував подружитися, але всі вдавали, ніби його не існує. Так він уперше зрозумів, що не такий, як інші діти.

Очікуваного результату старання Белінди не принесли. Напевно, щось пішло не так, бо Карл абсолютно не змінився. Він із неабияким

завзяттям продовжував розповідати усілякі неймовірні історії, які не могли вигадати навіть найкмітливіші діти, і тепер робив це на зло. Фрау Кауфман мусила змиритися з тим, що їй не вдасться «полагодити» сина. Та хвилюючись більше за власну душу й сумління, вона продовжувала регулярно водити хлопчика до церкви — про всяк випадок.

Невдовзі містечком поповзли чутки, що Карл Кауфман — дитя диявола. І хоча дорослі в це не вповні вірили, для їхніх дітей Карл перетворився на об'єкт пильної уваги. Про нього плітували, вигадували усе нові й нові історії, його ображали. У ті далекі часи мало хто міг знайти логічне пояснення такому особливому випадку, це й породжувало легенди про демонічне походження дитини.

6

Минав час, Карл Кауфман підростав. Але «дитячі вигадки», як обіцяли усі лікарі, не забулися. Навпаки: його історії почали обростати новими подробицями. Хлопчик пригадав, що його батьків звали Шимон і Роза Вайнштейни. Вони мешкали у містечку Бердичів, у тодішньому СРСР. У родині було 4 дітей — він, сестри Діна та Лея і найменший брат Сімха.

Їхній будинок був дуже скромним: дві невеличкі кімнати й маленька кухонька на другому поверсі у єврейському кварталі. Під вікнами росли яблуні й груші, які були головною дитячою розвагою в теплу пору року. У дитинстві він вилазив на самісінький вершечок дерева, чим доводив маму до сказу. Там плоди були найсмачніші, з рум'яним від сонця бочком. Хто з дітлахів може втриматися від такої смакоти? Одного разу він навіть впав і мало не зламав собі шию. Тоді тато вирішив спиляти найвищі гілки дерева, щоб не наражати своїх бешкетників на небезпеку.

У маленького Карла було багато історій, що стосувалися, як він казав, його першої родини. Деякі подробиці просто шокували. Ось як, наприклад, російські слова, які він постійно вживав. Ніхто не розумів, де він цього навчився. А Карл повторював, що добре знає і розмовляє не лише російською, а й українською і навіть івритом. На жаль, у місті не знайшлося нікого, хто б міг перевірити його слова. Та й бажання підтвердити правдивість цих балачок у батьків не виникало. Тому всі зійшлися на думці про те, що хлопчик почув кілька слів від когось і просто запам'ятав. «Нічого дивного, діти ж, як папуги, усе повторюють», — втішали себе батьки. Однак Карл розмовляв так переконливо, що змушував усіх раз за разом дивуватися його винахідливості або, навпаки, вмінню брехати. Пояснень цьому феномену батьки так і не знайшли.

Коли він пішов до школи, все стало набагато гірше. Карла Кауфмана боялися й уникали. Дітям забороняли з ним дружити. До постійних знущань вдома додалися витівки однолітків, які відчували слабкість його характеру й намагалися компенсувати власні вади жорстоким цькуванням.

— Агов, Карле! — окликнув його однокласник, коли хлопчик повертався додому зі школи. — Чи як там тебе звати?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.